

FiComin lausunto EU:n data-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt FiComilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n data-asetusta (Data Act) täydentäväksi lainsäädännöksi. FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- Data-asetuksen viranomaisvalvonta ja -tehtävät tulee esityksen mukaisesti keskittää Liikenne- ja viestintävirastolle, ja viraston riittävästä resursseista on huolehdittava.
- Kansallisen lainsäädännön tulee ehkäistä päällekkäistä sääntelyä ja varmistaa eri viranomaisten roolien selkeys sekä sujuva yhteistyö.
- Seuraamusmaksujen tulee olla porrastettuja ja suhteellisia rikkomuksen vakavuuteen nähden, ja niiden soveltamisen tulee perustua selkeisiin arviointikriteereihin.
- Yksityisten välisten riitojen oikeussuojakeinoja tulee täsmentää, jotta oikeusturva toteutuu käytännössä sekä datan haltijoille että käyttäjille.

Liikenne- ja viestintäviraston resursseista huolehdittava

FiCom kannattaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficom nimeämistä pääasialliseksi valvontaviranomaiseksi ja datakoordinaattoriksi. Tehtäviä osoitetaan myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ja sen yhteydessä toimivalle kuluttaja-asiamiehelle.

Esityksen mukaan esitettäviä uusia tehtäviä ei kuitenkaan ole mahdollista hoitaa virastojen olemassa olevilla resursseilla. Ehdotettujen tehtävien hoitaminen riittävällä tasolla edellyttäisi hallituksen esityksen mukaan lisäresursseja, arviolta yhteensä 11 henkilötyövuotta, joista pelkästään Traficomille 10. Tietosuojavaltuutetun toimiston lisätarve on neljä henkilötyövuotta.

Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta lisäresursointia lisämäärärahaesityksillä valtion vuoden 2026 talousarvioon, vaan uudet tehtävät tulisi ensisijaisesti hoitaa viranomaisten olemassa olevia resursseja uudelleen kohdentamalla. Liikenne- ja viestintäviraston riittävät resurssit on turvattava, jotta se voi hoitaa sekä uudet valvontatehtävät että nykyiset tehtävänsä.

Esityksessä ehdotetaan tehtäviä myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Tämän lisäksi data-asetuksen tietosuojaan liittyvien velvoitteiden osalta toimivaltaisena viranomaisena toimisi tietosuojavaltuutetun toimisto. Valvonnan sujuvuuden ja selkeyden vuoksi yhden asiointipisteen periaate tulee järjestää siten, että Traficom toimii ensisijaisena koordinoijana ja huolehtii viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Traficomin koordinaatiovastuu vähentää päällekkäisiä yhteydenottoja ja nopeuttaa käsittelyä, ilman että muiden viranomaisten toimivaltaa muutetaan.

Valvonta tulee käytännössä keskittää Traficomin koordinoitavaksi, sillä data-asetusta sovellettaessa noudatetaan joka tapauksessa olemassa olevia tietosuojasääntöjä. Kun kyse on nimenomaan data-asetuksen epäilyistä rikkomisesta, asian käsittely data-asetuksen osalta tulee voida ratkaista Traficomien johdolla, mikä parantaa yritysten ennakoitavuutta.

Viranomaisten avustamisvelvoitteet tulee kartoittaa kokonaisuutena. Uusia velvoitteita ei tule asettaa ilman selkeitä korvausperiaatteita; myös henkilöstökulut tulee ottaa huomioon investointikulujen ohella.

Päällekkäistä sääntelyä vältettävä

Hallituksen esitys vähentää päällekkäisyyksiä siirtämällä datanhallinta-asetuksen kansallisen täydennyksen uuteen lakiin ja karsimalla viittaukset sähköisen viestinnän palvelulaista, mutta joitakin kohtia jää vielä tarkennettaviksi.

Moniviranomaisuus voi johtaa rinnakkaisiin yhteydenottoihin, ja tietosuoja-asetuksen ja data-asetuksen rajapinta – erityisesti IoT-datan henkilötietoluonne – edellyttää yhtenäistä tulkintaa. Kuluttajan ennakkotietojen valvonta liittyy osin data-asetuksen teknisiin velvoitteisiin. Myös siirtymä uuteen lakiin sekä liikesalaisuuksien ja tietoturvan punninta kaipaavat selkeät menettelyt.

Yhden asiointipisteen periaate tulee toteuttaa siten, että Traficom toimii ensisijaisena koordinoijana. Viranomaisten yhteistyömenettelyt tulee määritellä, ja yhteinen ohjeistus riskiperusteisine arviointikriteereineen ja käytännön esimerkkeineen tulee julkaista ennen voimaantuloa 1.1.2026. Ohjeessa tulee kuvata myös käynnissä olevien asioiden käsittelyjärjestys.

Porrastettu seuraamusmaksujärjestelmä on perusteltu

Hallituksen esityksessä ehdotetaan porrastettua seuraamusjärjestelmää. Pääsääntöinen enimmäismäärä on kaksi prosenttia, ja vain keskeisistä velvoitteista voidaan määrätä neljän prosentin enimmäismäärä. Myyjien, vuokraajien ja leasinginantajien tiedonantovelvoite sijoitetaan kahden prosentin piiriin. Ratkaisu on siten oikeasuuntainen. Seuraamusten tulee jatkossakin heijastaa rikkomuksen suhteellista vakavuutta. Käyttöön tulee ottaa selkeät arviointikriteerit, kuten haitan laajuus, toistuvuus sekä yhteistyö viranomaisen kanssa ja tehdyt korjaavat toimet. Tämä parantaa ennakoitavuutta ja vahvistaa ohjausvaikutusta.

On olennaista, että alkuvaiheessa toimijoita ohjataan ja neuvotaan data-asetuksen soveltamisessa Liikenne- ja viestintävirastossa. Asetus on toimijoille uusi ja siihen liittyy tulkintaepävarmuuksia, jotka tulee purkaa etukäteen selkeällä ohjeistuksella ja yhtenäisillä tulkintalinjoilla.

Yksityisten välisissä suhteissa käytössä olevia oikeussuojakeinoja täsmennettävä

Hallituksen esitys ei sisällä erillisiä vahingonkorvaus- tai hyvityssäännöksiä data-asetuksen rikkomistilanteisiin. Oikeussuoja perustuisi yleiseen sopimus- ja vahingonkorvausoikeuteen sekä liikesalaisuussuojaan. Yksityisten välisten riitojen oikeussuojakeinot, näytön vaatimukset ja hallinnollisen valvonnan hyödyntäminen tulee kuvata selkeästi. Tavoitteena on varmistaa, että oikeussuoja on tosiasiallisesti saavutettavissa myös datan käyttäjille ja vastaanottajille ilman tarpeetonta sääntelyn laajentamista.